



12

1703, 7

7

28.

FACULTATIS JURIDICÆ h. t.
 DECANI,
JO. BERNH. Griesen / D.

CONSIL. SAX. ISENAC. AULICI ET CONSIST.
 nec non PROFESSORIS PUBL.

PROGRAMMA INAUGURALE

De jurisjurandi natura.

J E N Æ,
 Literis WERTHERIANIS.

Joh. Bas. Griesen



88

RACIUM APTIS JUDICIS A. 1

DECANI

JO. BERGII

CONSIL. SAX. ISERV. AULIC. ET CONSIST.

PER HON. PRAEF. SSOIS TUBI.

PROGRAMMA INAUGURALE

DE JURISPRUD. NATURA

LEON. WERTHEIMANIS





Uia verba propter res sunt inventa, atque has, quæ illis denotantur, non alias accipimus ex nominis jurisjurandi notatione, proxime allata procul dubio cognoscimus, quid per juramentum intelligi velimus, & simul facilius significatum definiri poterit; quamvis haut pauca adhuc sint impedimento, & quæ rem reddunt difficilem & contentiosam, maxime cum non sit incognitū, quosdam ægre ferre, jusjurandum juramentum appellari, & licet juramenti & jurisjurandi appellationes promiscue usurpenter vulgo, has distinguendas tamen ex usu juris, ita, ut juramentum dicatur quodvis aliud super re non controversa interpositum, jusjurandum adhibitum super re controversa, eò quod hoc decidantur causæ merita, nempe quid juris sit, hoc est, ut quis juret de jure suo, quod commune est jurijurando de quavis re controversa interposito, at de litigiosa præterea etiam, quod in jure apud prætorem, vel in judicio apud judicem juretur. Quam sententiam ex eo confirmant, quod sub titulo Digestorum de jurejurando nusquam juramentum, sed semper jusjurandum dicatur juramentum illud, de quo sub titulo illo tractatur, quod ita Jcti veteres proprietatis vocabulorum studiosi accurate observarint.

X 2

Et

Et ut ex constitutionibus Imperatorum sub titulo *Cod. de reb. cred.* positis apparet, etiam Imperatores ipsi, excepto Justiniano nostro, qui in *leg. pen. Cod. de reb. cred.* ea confundat, quod idem postea à Pontificibus factum sit. Hanc juxta opinionem omne jusjurandum juramentum est, non juramentum omne jusjurandum. Vultej. *Discept. Schol. c. 7.* Hæc mens non est hujus unius, sed multorum Jureconsultorum; à qua sententia satis probabili non deficerem, nisi ex Digestis contrarium appareret. Paulus siquidem Jureconsultus qui *l. 2. l. 6. l. 14. l. 17. l. 22. l. 26. l. 35. & l. 38. ff. de jurej.* toties jurisjurandi voce utitur; idem *l. 25. §. pen. ff. de prob.* juramento promiscue & jusjurando utitur. Idem in Codice non tantum à Justiniano Imperatore nostro in *leg. pen. Cod. de reb. cred.* est factum; sed quod in rubrica codice de *jurejur. propt. calumn.* vocat jusjurandum Justinianus, in *l. 1. dist. tit. appellat* juramentum. Quæ opinio erit sequenda, ad eoque perinde erit, sive juramentum, sive jusjurandum appelles. Præterea ut constet, quæ sub definito contineantur, omitendum non est, jure civili juramentum non considerari, nisi ad eum effectum, quatenus controversiæ inter duos pluresve eo deciduntur, quod leges tam Digestorum, quam Codicis, in quibus *decidendi* verbum occurrit, clare evincunt, hac de causa Jctus in *l. 1. ff. de jurej.* jurisjurandi religione decidi controversias refert. Sed nec in eo adhuc conveniunt: Sunt enim, qui de re *quavis* controversa, sive in jus, sive in iudicium deducta sit, sive non sit, illud intelligunt, alii vero non de quavis controversia, sed solum de ea, que in jus sive iudicium deducta, hoc accipi debere contendunt, ubi tum litem esse volunt, cum in jus vel

vel iudicium deventum est. Antequam vero eò deveniatur, controversiam potius, quam litem appellari. Nam lis omnis controversia est, non vicissim Varr. *lib. 6. lat. ling.* Cum nunc litium expediendarum causâ jurisjurandi religio introducta sit, & cum autoritate iudicis controversiæ decidantur, necesse est, eas in jure vel in iudicio versari. Hi præterea observant, in legibus semper mentionem fieri *litis* seu *litigatorum*, nunquam vero *controversiæ*, videlicet absolute, sed cum ejusmodi aliqua adjectione, ex qua appareat, non intelligi quamvis promiscue, sed eam, quæ in jure seu iudicio jam versatur. Sic in *l. 1. ff. de jurej.* dicitur, quod vel ex pactione ipsorum litigatorum, vel ex autoritate iudicis decidantur controversiæ. Quæ præter edictum prætoris; *Si is, cum quo agitur, conditione delata juraverit l. 3. ff. de jurej.* etiam omnes leges sub hoc *tit. de jurej.* de juramento circa rem in iudicium deductam loquentes corroborant, excepto principio *l. 17. §. 10. ff. de jurej.* quod circa rem, non quidem litigiosam, attamen controversiam interponi solet. Vult. *d. loco.* Ad hoc juramentum videntur respexisse Doctores, dum juramentum distinxerunt in *voluntarium, necessarium & iudiciale.* Voluntarium Græci interpretes faciunt non id, quod extra iudicium ex conventionem defertur. *l. 17. ff. de jurej.* Sed quod in iudicio alter litigatorum alteri defert *l. 1. ff. de jurej.* ita dictum cum respectu ejus, qui defert, tum illius, qui præstat. Necessarium vero statuunt, quod refertur, quia necessario præstandum *l. pen. ff. de jurej.* iudiciale vero, quod iudex defert *l. 31. ff. de jurej.* Nec enim locus solus facit iudiciale, alioqui omne, quod in iudicio defertur & de quo sub illo *tit. ff. de jurej.* agitur, ita appellaretur,



sed iudex ipse, qui defert, à quo, quæ proficiuntur, judicialia appellantur *arg. S. 1. Inst. de div. stip. l. 5. ff. de V. O.* Sed quia per iudicem, unde tamen denominatio judicialis desumitur, non possit intelligi strictè ita dictus, sed etiam alius magistratus, cum & in iure deferantur: præterea cum referens iuramentum non sit autor novi iuramenti & ob id non possit constituere novam iuramenti speciem, scilicet, necessarium, melius abstinuissent & retinuissent Gaji divisionem *in l. 1. ff. de iurej.* scilicet, quod iuramentum de re controversa sit vel ex conventionione ipsorum litigatorum, vel ex autoritate iudicis; adeoque à causa efficiente esset desumpta divisio, quorum illud diceretur voluntarium, hoc vero iudiciale. Similiter hodie hoc iuramentum sed alio sensu in voluntarium, iudiciale & necessarium dividitur. Nam voluntarium est, quod à *mera voluntate partium*, extra iudicium delatum. At iudiciale, quod licet itidem voluntate partium fiat, in iudicio tamen, iudice approbante defertur; Necessarium autem vocatur, quod ex necessitate ob defectum probationis datur. Hanc vero expositionem si admittamus, constat, partim à loco, partim à causa efficiente, à necessitate partim divisionem, desumptam. Sed cum in allatis divisionibus, divisio non sint adæquata membra, & in iure civili sint adhuc iuramenta, quæ quidem non nisi in litibus locum habent, lites tamen iis non deciduntur, sed vel processus iudiciorum, vel quæstio, quæ in iudicium deducta est & merita causæ continet, informentur, ut iuramentum calumniæ, iuramentum testium, iuramentum in litem, hac divisione non sunt contenta, præterea quia iure pontificio introducta iuramentum malitiæ purgationis super taxa expensarum

rum & liquidationis dandorum & respondendorum, & generalissime juramentum quodvis, quod in judicio extra judicium, de re controversa & non controversa interponi potest, adeoque juramentum, quod jure civili valde angustum erat, jure pontificio factum sit latissimum, & quod jure civili non nisi litibus accommodabatur, id jure Pontificio applicetur negociis omnibus, ut his, quæ non valent, robur addant, illis autem, quæ valent, confirmationem, adeo ut juramenta omnia, quæ citra dispendium salutis æternæ servari possunt, servantur, dederunt operam, ut juramenta omnia, quatenus ejus fieri potest, ad certa genera redigantur & suo quæque loco collocentur. Hinc jusjurandum unum de causa non controversa, aliud de causa controversa interponi asserunt. Et hæc illis videtur summa juramenti divisio. Sane illam præferendam distributioni, qua judiciale unum, aliud extrajudiciale dicitur, certum esse videtur. De re enim non controversa interpositum judiciale non est, quia ad judiciorum constitutionem aut meritorum approbationem nihil facit, atque adeo neque extra judiciale dicitur, eo quod privatio præsupponat habitum. Neque est diffidendum, vix aut ne vix quidem reperiri juramentum, quod non sit vel de negotio controverso vel non controverso, nihilominus tamen cum illa divisio non omnibus adeo cognita, cum quid in judicio fiat, de eo non omnes sint solliciti, ideoque præ reliquis ea, quæ & à Jureconsultis & aliis recepta est divisio, defendenda; cum enim vel aliquid singulari cum religione promittitur, vel via aperitur ad decidendum aliquid factum illiquidum, omne juramentum est vel *assertorium*, quo simpliciter rei veritas confirma-

minis sive nominis, ut Deus vero puniat fallentem, non est de essentia, neque continetur in formula, quæ à Wesenb. 2. 6. est allata ex Virgilio 12. Æn.

*Esto nunc testis Sol, & hac mihi terra precanti,
Est pater omnipotens: & tu Saturnia Juno,*

Item:

*Audiat hac genitor, qui fœdera fulmine sancit:
Tango aras, mediosque ignes & numina testor.*

Formula vero, qua jurans sibi male precabatur, si fefellisset, verbis illis solemnibus: si sciens fallo, ita me Diespiter, salva urbe arceque bonis ejiciat, ut ego hunc lapidem; (Silicem enim lapidem manu tenens imprecabatur, quem postea, qua poterat vi, projiciebat,) probat quidem, quod juramento possit addi, sicut etiam hodie similis formula in juramentis in casum, si fallat, solet adjici, minimum in prævia admonitione in detestationem perjurii exponi, interim tamen imprecatio illa juramentum non facit, invocatio obtestatioque Dei vero semper est de essentia proprie dicti juramenti. Qui itaque ex ejusmodi formulis elicere volunt, quod juramentum sit ejusmodi assertio, qua divinæ misericordiæ renunciamus, aut divinam pœnam in nos deposcimus, nisi verum dicamus, juramentum cum perjurio omnino confundunt. Si enim verum non dicimus, & ob id divinæ vindictæ nos subijcimus, non tam juramus, quam pejeramus, & perjurium non juramentum sequitur pœna. Neque jurantem Deus propitius non adjuvat, sed pejerantem. Illa vero juramenti definitio, quod juramentum sit *Appellatio Numinis Divini religiosa in supplementum forte fidei dubie, aut securitatis gratia*

)(

pra-

prestita, qua sanctè & religiose facta illud habeat proprium, impie aut temere facta iratum, eodem cum prioribus non duntaxat laborat vitio, sed insuper divisioni, quam definitioni est similior, quod regulæ bonæ definitionis tamen non patiuntur. Plurimis, etiam Grotio, placet Ciceronis, quam habet l. 3. off. definitio, scilicet affirmatio religiosa, qui tamen non minus ejus quoque sentiunt incommoda. Dum enim dantur juramenta, ubi non obtinet affirmatio, sed negatio, aliqui emendant eandem, & juramentum describunt per affirmationem & negationem, qui tamen non definiunt juramentum in tota sua latitudine, sed per divisionem illud potius declarant. Alii vero affirmationem accipiunt late, & sic eam admitti posse arbitrantur; quia is etiam, qui negat, affirmat id, quod negat non esse, sed hac ratione omnem negationem esse virtute affirmationem fatentur, an vero hoc natura rei admittat, valde dubito. Fortean commodius defendi posset, vel quod verbo affirmationis negatio quoque in jure contineri soleat, ut quando pacta vel stipulationes aliæ dicuntur esse dandi, aliæ faciendi, negationes, quæ sunt de non dando & non faciendo comprehenduntur Gloss. & DD. in l. 2. ff. d. V. Obl. vel potius, quia juramentum revera ab eo, super quod juratur, quod vel in affirmatione vel in negatione consistit, diversum, & nihil aliud est, quam ipsa divini Numinis attestatio, per quam jurans semper affirmat, rem ita, uti simpliciter antea enunciaverat, sive affirmando sive negando, se habere. Semper enim accessorium est alterius, aut enim assertionem facti ad jus applicandi confirmare, veluti juramentum testium, jusjurandum in litem & similia, aut firmamentum

tum

tum juris & obligationis præstare debet, & conventionibus, siue in faciendo siue non faciendo consistant, adjicitur. Hanc Ciceronis itaque definitionem non habere ut aliorum superflua neq; etiam defectum, si, uti factum, *affirmatio* exponatur, constat; nihilominus tamen, cum nec ipse terminus *affirmatio*, neque etiam ejusdem expositio arrideat omnibus, præferrem definitionem, quæ legitur in tractatu de juramenti promissorii obligatione. Rober. Sanderoni *Prælect. 1. n. 2.* quod juramentum sit *actus religiosus*, in quo ad confirmandam rem dubiam Deus testis invocatur. Quod juramentum sit *actus religiosus*, pluribus defendit Osiander ad Grot. *l. 2. c. 13. tb. 1.* & constat hoc ex autoritate Scripturæ Deut. *6. v. 13.* ubi Moses populum alloquitur, *Dominum Deum tuum timebis, & ipsi servies, & per nomen ejus jurabis*, & ex consensu omnium populorum, apud quos sanctissima semper est habita juramenti religio, usque adeo, ut illud vocabulo sit expressum, ut alibi ostensum. Quod etiam Deus invocetur testis, inde constat, quod in omni juramento proprie & formaliter tali Dei testimonium adhibeatur. Quod autem *res dubia confirmetur*. Continetur in illis materia & finis juramenti. Objectum scilicet est res dubia, cujus certitudo ita pendet ex fide dicentis, ut non possit ulla ratione commode investigari. Hinc asseverationes divinæ juramenta vera & formalia non fuerunt, quæ præsupponunt aliquod dictum fallibile & quod capax sit alterius confirmationis. Quod de Deo enunciari non potest, cujus dicta non nisi manifestam infallibilemque veritatem continere possunt. Franzk. *lib. 2. resol. 1. n. 2. & seq.* Quod præterea omnia alia scibilia excludantur, & quænam illa sint, tradit Sanderon

derfon. *supr. dict. loc.* Finis vero juramenti est *confirmatio* rei dubiæ Cum enim illæ incertæ essent & dubiæ ob earum contingentiam, nec possent probari, nisi per testes, testimonium vero humanum, tam ob defectum scientiæ, quam conscientiæ, esset valde infirmum, necesse fuit recurrere ad testimonium Dei. Recte itaque Franzk. *dict. loc.* appellat confirmationem finem omnis juramenti. Quod vero Prætor velit servare juramenta facit, eorum æquitas, de qua latius acturus est Clarissimus utriusque Juris Candidatus

DN. JOHANNES BASILIUS Gupner /

Nascendo in dias luminis auras prodiit, & hunc communem hausit spiritum Vinariz die XXIV. Junii A. O. R. clo DC LXXI. Patrem fortitus est Virum Nobilissimum & Consultissimum Dominum BASILIUM GUPNERUM, Præfectarum, quæ Roslæ & Gebstediæ sunt, Directorem meritissimum; matrem verò MARGARETHAM SABINAM, Viri cum in vivis esset, perquam Strenui, Domini NICOLAI WAGNERI, Regiæ Majestatis Svedicæ Capitanei & Commendantis bellici filiam, foeminam pietatis & modestiæ laude nulli sexus sequioris facilè postponendam. Hi cum eximiam indolis vim in Nato deprehenderent, tanquam fertilem agrum diligenter colendum putarunt, nec permittendum temerè, qui sentibus obduceretur & vepretis, sed optimarum potius artium & virtutum reciperet sementem. Maturè itaque eum tam domesticorum, quàm publicorum Præceptorum commiserunt

ferant fidei, qui literis pariter & orthodoxa fide animam
 imbuerent ejus. Pietatis & sapientiæ rudimenta hausit
 ex ore beati Domini M. STEINII, Rectoris quondam de
 Schola Vinariensi benemerentissimi. Hinc optimorum
 Parentum jussu in Gymnasium, quod Roslebi floruit, se
 contulit, studia, quæ non sine exigua industriæ laude cœ-
 perat, persecutus. Sed cœnobio Roslebiensi in favil-
 las & cineres redacto, illustre Gymnasium Portense adiit,
 ductu & auspicio Rectoris & Professoris Domini M. LAU-
 RENTII, cujus egregia in rem literariam & studiosam
 juventutem extabant merita, mores & studia sua in ma-
 jus promoturus. Neque enim consultum arbitratus est,
 cruda ad acroasēs Academicas propellere studia, sed tan-
 tisper his immorandum literis duxit, dum solido jacto fun-
 damento ad altiora subsellia dignus existimaretur. Non
 leviter ergo his tinctus literis anno 1690. superioris seculi
 Rectore Magnifico Domino GEORGIO WOLFFGAN-
 GO WEDELIO, Medicinæ Doctore celeberrimo, Co-
 mite Palatino Cæsareo, Consiliario & Archiatro Ducali
 Saxonico gravissimo ac Theoretices Professore Publico
 in Academiam nostram venit & in Studioforum relatus
 fuit numerum. Hic postquam per aliquod temporis
 spacium contubernio pariter & informatione privatissima
 Domini M. CHRISTIANI MARTINI GOLDELI usus
 erat, insigni Philosophiæ amore ductus, universum hujus
 cursum à Viro plurimum Reverendo atque Excellentissi-
 mo Domino JOHANNE ANDREA SCHMIDIO, tum
 apud nos Logices & Metaphysices, nunc verò S. Theolo-
 giæ Professore Helmstadiensi celeberrimo prona hausit
 aure; non ignorans, se sine hac duce difficiliter ad Jurispru-
 den-

dentiam moliturum aditum. Verum enim iudicabat illud, sine cortice natare aggredientibus similes esse, qui Philosophiâ parum subnixi Jurisprudentiâ tentant Oceanum. His igitur initiatus sacris sancta demum venerandâ Justitiâ ingressus est adyta, & à celeberrimorum Juris Mystrarum ore avide pependit, non inde avellendus. Sedulo enim & diligenter sectatus est lectiones Virorum Nobilissimorum & Excellentissimorum τῶν ἰσθῶν ἐν ἀρχαῖς Domini JOHANNIS CHRISTOPHORI HARTUNGII, Philosophiâ & Juris Utriusque Doctoris, quas in Institutiones Justinianæ & Compendium Lauterbachianum adornarat; Domini PETRI MÜLLERI, tum Professoris postea Cancellarii Rutheni celeberrimi, quas in Syntagma Struvianum instituerat; Domini SIMONIS, Jcti & Professoris Hallensis, quas in Jus Feudale aperuerat; Domini MÜHLPFORTI, Consilarii Saxo-Vinariensis, qui tum Juris explanabat processum; nec non Viri Illustris Domini GEORGII ADAMI STRUVII, Consilarii Soxonici Intimi & Præsidis optime meriti, qui Desselii erotemata Juris Canonici illustrabat. Ex his cum non contemnendos fecisset profectus, ingens animum incessit libido exterâ etiam visitandi Academiâs, quibus eximia Doctorum eruditio decus & famam conciliaverat, ut, quæ in hoc studiorum genere deesse videbantur, sibi acquireret. Voti igitur sui compos redditus, patrios repetiit lares, & pro eâ, quâ est dexteritate, praxi forensi manum admovit suam. Equidem potuisset in numerum Advocatorum Ordinariorum Illustris Saxo-Martisburgensis Regiminis cooptari; satius tamen duxit, prius per Præfecturas, quæ Alstedii, Grossenbembachii, Gordislebiæ & Roslæ sunt, ali-

aliquandiu vires periclitari suas, quàm intempestivè illi subjicere muneri humeros. Quo factum, ut, postquam singularis ejus dexteritas hac ratione aliis innotuerat, præterlapso quadriennio inde à Viro Consultissimo & Amplissimo Domino JOHANNE EMANUELE RUDOLPHI, Præfecto Leuchtenburg. optimè merito avocaretur, & paucos post menses à Serenissimo Principe ac Domino, Domino FRIDERICO, Duce Saxonix, Julix, Clivix & Montium &c. &c. Domino nostro Clementissimo, Commissarius Leuchtenburg. & Orlamund. clementissime constitueretur. Quo munere nunc per sex fere annos non sine fide & industria functus est & adhuc fungitur. Quoniam verò summos in utroque Jure honores è re sua fore judicavit, non ita pridem à Collegio nostro pro sua, qua est modestià petiit & contendit, in Candidatorum ut reciperetur numerum. Habuit nos hac in re non difficiles, qui petitis ejus honestissimis assentiremur. Laudabiliter igitur exantlatis consvetis examinibus, in quibus voluntatem Dn. Exquirentium emensus est, more recepto cras Deo annuente hora X antemeridiana lectionem, quam vocant cursoriam *in l. g. C. de judic.* Facultatis consensu auspicabitur. Huic Panegyri ut Magnificus Dominus Pro-Rector, Magnificus Dominus Pro-Rector designatus, cæterique Academiæ Proceres, omnes horum studiorum Fautores atque Cultores frequentes intersint, officiosè & peramanter rogitò. P. P. d. XV. Jul. M. DCC. III.

(L. S.)

ULB Halle

3

006 366 333



vol 18







12

1903, 7

7

28.

FACULTATIS JURIDICÆ h. t.
DECANI,
JO. BERNH. *Griesen* / D.
CONSIL. SAX. ISENAC. AULICI ET CONSIST.
nec non PROFESSORIS PUBL.
PROGRAMMA INAUGURALE
De jurisjurandi natura.

J E N Æ,
Literis WERTHERIANIS.

Joh. Bas. Griesner

